

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

12 березня 2026 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса, 2026

УДК: 930.2 + 930.85 + 94

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Покась М. С. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих учених: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 142 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: історія Стародавнього світу та Середніх віків, історія Нового часу, проблеми новітньої історії та сучасності, Історія дипломатії та міжнародних відносин, історія війн та військової справи. А також матеріали в сфері методики навчання історичних дисциплін в закладах освіти, що значно розширює дослідницькі межі.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

**«Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти
та молодих учених»**

12 березня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Красножон Андрій Васильович – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Кон Олена Олександрівна – декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат філологічних наук, доцент кафедри словянського мовознавства.

Ковальський Станіслав Валентинович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Окорокова Віра Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Семко Я. С.	«Суспільство споживання» як концепт-домінанта у творі Фредеріка Бегбедера «99 франків»	61
Терлецька Д. Р.	Становище жінок у Саудівській Аравії на початку XXI століття	65
Хоміна Д. В.	Крах ілюзії братерства та єдності, від соціального контракту Тіто до етнічних чисток	71

Історія дипломатії та міжнародних відносин

Волянський Б. А.	Лібертаріанська політична думка в США у післявоєнні роки (1945-1955 рр.)	76
Ковальський С. В.	Берберські війни в контексті становлення зовнішньої політики США на початку XIX ст.	80
Малога О. А.	Інцидент з фрегатом «Чесапек»: межі британської морської силової дипломатії	84
Набока О. В.	Американська військова операція на Тайвані 1867 р. та початок формування стратегії «малих воєн» США	89
Самофатов М. І.	«Стиснута пружина» протекціонізму: як почалася тарифна війна в Європі в 1925 р.	94

Історія війн та військової справи

Атмажов О. Ю.	Флот королівства Чосон	99
Огорокова В. В.	Інноваційні зрушення у розвитку вогнепальної зброї XIX ст.	107
Рибак О. В.	Стратегічне планування «Гельб» в контексті підготовки до Французької кампанії Вермахту	111
Сотніченко О. В.	Піренейська кампанія Наполеона I (1808–1814)	114

Хоміна Д. В.,
здобувач третього року навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 032 Історія та археологія
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

«КРАХ ІЛЮЗІЇ БРАТЕРСТВА ТА ЄДНОСТІ, ВІД СОЦІАЛЬНОГО КОНТРАКТУ ТІТО ДО ЕТНІЧНИХ ЧИСТОК»

Актуальність теми полягає в тому, що балканський сценарій розпаду держави залишається найбільш радикальним прикладом того, як внутрішня ерозія авторитарної системи призводить до «вибуху» етнічних ідентичностей. В умовах сучасних глобальних криз розуміння механізмів перетворення побутового сусідства на збройний конфлікт є критично важливим для запобігання подібним трагедіям.

Мета моєї роботи провести комплексний соціально-історичний аналіз деструкції югославської моделі соціалізму. Дослідити, як ідеологічний концепт «братерства та єдності» поступився місцем етнонаціоналізму, та простежити шлях від політичної кризи 1980-х до гуманітарної катастрофи 1990-х років.

Робота базується на синтезі трьох наукових підходів. Мелісса Файнберг розглядає ідеологічну неспроможність комунізму подолати імперську спадщину змішаного проживання. Річард Холл надає ґрунтовну мілітарну та політичну хроніку розпаду, акцентуючи на конкретних акторах (Мілошевич, Туджман). Флоріан Бібер доповнює аналіз концепцією «стійкого авторитаризму», пояснюючи, чому на Балканах зміна режиму призвела не до демократії, а до війни.

Історія Балкан це історія громад, які століттями перебували на перетині імперських інтересів Габсбургів та Османів. Це сформувало унікальний ландшафт, де люди з різними мовами та релігіями жили пліч-о-пліч у змішаних спільнотах. Проте ідея створення національних держав, яка домінувала в Європі, вимагала етнічної однорідності, що в умовах Східної Європи було практично неможливим без насильства [1, с. 9].

Якщо проаналізувати етнічний складник Югославії, слід звернути увагу на те, що в дійсності народи, які населяли державу, відносились до категорії південних слов'ян і мали мовну спільність. З іншого боку, особливості історичного розвитку цих народів вплинули на процес їх ідентифікації, який не

був врахований. Також важливим моментом є те, що в Югославії не було численного домінування однієї групи над іншою. За даними перепису 1981 року, серби становили 36% населення, хорвати 20%, словенці 8%, боснійські мусульмани 8%, албанці 8%, македонці 6%, чорногорці 3%, угорці 2%. Загалом Югославія була спробою формування державності на етнічній основі. Етнічний принцип побудови держави веде до послаблення державної єдності, тому що з етнонацій не народжується політична (громадянська) нація, бо вона є багатоетнічною спільнотою людей на основі єдиної державності, території, історикокультурної традиції та спільної самосвідомості. [2, с.2]

Після Другої світової війни комуністичні режими в Югославії та Албанії спробували накласти нову ідеологічну сітку на цей складний ґрунт. Комуністи позиціонували себе як «чисту силу», не обтяжену помилками минулого, і пропонували візію майбутнього, де соціальна справедливість замінить національну ворожнечу [1, с.29-30]. Югославський лідер Йосип Броз Тіто створив унікальну модель «соціального контракту», де відносна свобода та економічний добробут мали стати клеєм для багатоетнічної федерації.

Після смерті Тіто у 1980 році ідеологічний фундамент почав тріщати під тиском економічних реалій. Система щорічної ротації президентства виявилася паралізованою перед обличчям боргів та гіперінфляції. Статистика відображає цей крах: якщо у 1965 році курс югославського динара до долара становив 12.5 до 1, то до 1985 року він впав до 300, а у 1988 році, до катастрофічних 1000 до 1 [3, с.158]. Економічне незадоволення швидко трансформувалося в пошук винних, і тут на допомогу прийшов старий, пригнічений націоналізм.

Оскільки Югославія та Албанія не перебували під прямим контролем СРСР, демократичні зміни 1989 року не мали тут ефекту «доміно». Натомість місцева комуністична номенклатура, відчуючи дефіцит легітимності, вдалася до націоналістичної мобілізації [4, с.26-27].

Центральною фігурою цього процесу став Слободан Мілошевич. Використовуючи Меморандум Сербської академії наук 1986 року, який стверджував, що серби в Косові є жертвами «геноциду», він перетворив сербський націоналізм на політичну зброю [3, с.158]. Його маніпулятивна промова на Косовому Полі («Ніхто не сміє вас бити!») та фактичне скасування автономії Косова й Воєводини дали Сербії перевагу в управлінні федерацією, що налякало інші республіки, особливо Словенію та Хорватію [3, с.159-160].

Словенія першою оголосила про незалежність у 1991 році. Завдяки етнічній однорідності та підготовленій обороні, вона змогла вийти з федерації з

мінімальними втратами. Натомість у Хорватії обрання Франьо Туджмана та його риторика («Серби належать Сходу... ми не можемо бути разом») спровокували повстання сербської меншини [3, с.160-161]. Облога Вуковара та бомбардування Дубровника стали першими прикладами жорстокості, яка шокувала світ.

Боснійська трагедія, найбільш змішана республіка стала епіцентром жаху. Коли боснійці та хорвати проголосували за незалежність у 1992 році, серби за підтримки залишків Югославської народної армії розпочали захоплення територій. Етнічні чистки, вбивства, згвалтування та депортації стали свідомою стратегією створення «чистих» зон [3, с.161-162].

Кульмінацією звірств став липень 1995 року, коли сили під командуванням Ратко Младича стратили понад 5000 боснійських мусульман у Сребрениці. Лише втручання НАТО та Дейтонські угоди змогли зупинити активну фазу бойових дій, зафіксувавши поділ країни на етнічні сегменти [3, с.162-163].

Поки на півночі вирувала війна, Албанія проходила свій шлях виходу з ізоляції. Відмова від комунізму у 1992 році не принесла стабільності; країна пережила голод та повний державний розпад у 1997 році через крах фінансових пірамід [3, с.165].

Конфлікт на Балканах завершився там, де він і розпочався - у Косові. Насильство сербських сил проти Косівської визвольної армії (KLA) та масові депортації албанців у 1999 році призвели до бомбардувань НАТО та остаточного виходу Косово з-під контролю Белграда [3, с.166-167].

Крах Югославії став переконливим доказом того, що комуністичний експеримент лише «заморозив», а не вирішив глибокі історичні розколи. Соціальний контракт Тіто тримався на економічному успіху та харизмі лідера, але не створив стійкої громадянської ідентичності, яка могла б протистояти етнічній ненависті.

Більшість лідерів конфлікту були колишніми комуністами, які використали націоналізм як інструмент збереження влади [4, с. 26]. Як зазначає Холл, стара космополітична Боснія стала головною жертвою війни [3, с.163]. Це підкреслює, наскільки легко крихке мирне співіснування може бути знищене агресивною пропагандою та політичними амбіціями.

Сотні тисяч загиблих, мільйони біженців та зруйнована інфраструктура така ціна нездатності знайти компроміс у багатоетнічному суспільстві.

Література

1. Feinberg M. Communism in Eastern Europe. New York : Routledge, 2022. 248 p.
2. Пономарьова І. С., Мурза К. Г. Етнічний чинник у дезінтеграції Югославії. *Проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 7. С. 174–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2013_7_13
3. Hall R. C. The Modern Balkans: a History. London : Reaktion Books, 2011. 192 p.
4. Bieber F. The Rise of Authoritarianism in the Balkans. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2019. 257 p.

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 12 березня 2026 р.

Електронне видання. Підписано до друку 01.05.2026 р.
Формат 60 x 90 1/16 Умовн. друк. арк. 8,7
Наклад – 150 прим.